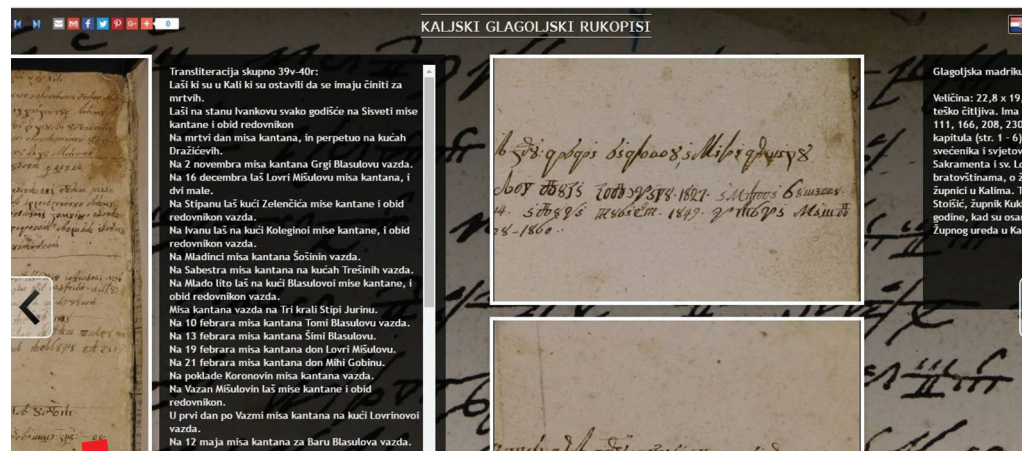

Projekt „Digitalizacija, bibliografska obrada i istraživanje tekstova zadarsko-šibenskog područja iz razdoblja do kraja 19. st. pisanih glagoljicom, bosančicom i latinicom“

Marijana Tomić

Projekt Digitalizacija i istraživanje tekstova zadarsko-šibenskog područja iz razdoblja do kraja 19. st. pisanih glagoljicom, bosančicom i latinicom izvodi se na Sveučilištu u Zadru od siječnja 2016. Inicirali su ga Odjel za informacijske znanosti Sveučilišta u Zadru i Vestigia institut za istraživanje rukopisa sa Sveučilišta u Grazu, a podržalo Sveučilište u Zadru. Voditeljica projekta je doc. dr. sc. Marijana Tomić, predstavnik suorganizatora i suvoditelj je prof. dr. sc. Erich Renhart, a suradnici dolaze s nekoliko odjela Sveučilišta u Zadru (Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja, Odjel za povijest i Odjel za kroatistiku) te iz niza hrvatskih i stranih institucija koje se bave različitim aspektima istraživanja rukopisa i stare tiskane građe (Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Staroslavenski institut, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Arhiv Zadarske nadbiskupije, Državni arhiv u Zadru, Odjel za komunikacijske znanosti Sveučilišta u Vilniusu, Litva, UCLA, SAD, Linneaus University, Vaxyo, Švedska, Notarski arhiv, Valetta, Malta, itd.)

Građa se u sklopu projekta digitalizira suvremenom tehnologijom. Vestigia institut donirao je osobito vrijedan stalak za digitalizaciju pod nazivom Traveller TCCS 4232, koji su osmislili i u potpunosti konstruirali konzervatori te je jedan od rijetkih u svijetu, koji je proizveden na način da omogućuje digitalizaciju posebno krhke i osjetljive stare i rijetke građe, brinući da se građa ni na koji način pri postupcima digitalizacije ne oštećuje. Digitalne preslike su najveće moguće kakvoće, kako bi

Virtualna izložba Kaljski glagoljski rukopisi izrađena u sklopu projekta

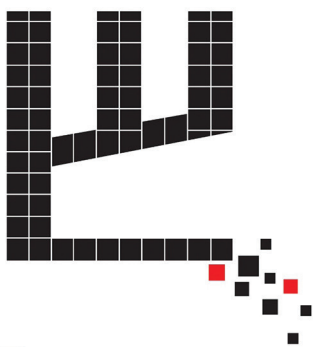
se omogućilo da istraživanje može u najvećoj mogućoj mjeri biti provedeno na digitaliziranoj inačici, omogućivši istraživačima iskoristivost svih pogodnosti takva načina istraživanja (omogućavanje bolje čitljivosti dijelova teksta njegovim uvećavanjem bez zamućivanja slike te uporabe alata za transliteraciju, označavanje, čuvanje i ponovnu uporabu istraživačkih rezultata i sl.).

Istraživanja građe provodit će se metodom digitalne i klasične humanistike, a težište je na okupljanju vrhunskih znanstvenika zainteresiranih za istraživanje te vrste građe, koji dolaze iz više hrvatskih i europskih ustanova. Sveučilište u Zadru, s jakom humanističkom tradicijom koja se ogleda u velikom broju odjela humanističkog usmjerenja i velikim brojem znanstvenika, koji se bave različitim područjima humanističkih znanosti, svakako jamči nepresušan izvor istraživačkih tema i istraživača.

Projekt digitalizacijom obuhvaća jednu od najvažnijih hrvatskih zbirki glagoljskih rukopisa, zbirku glagoljskih rukopisa u Arhivu Zadarske nadbiskupije, koju je okupio i opisao mons. dr. sc. Pavao Kero, a koja do sada nije bila digitalizirana i na taj način dostupna javnosti.

Ciljevi projekta

Osnovni ciljevi projekta jesu digitalizacija, izrada digitalne zbirke, katalogizacija i istraživanje stare građe pisane glagoljicom, latinicom i bosančicom, prvenstveno rukopisne, koja se nalazi u knjižnicama i arhivima vjerskih i državnih ustanova, a vezana je uz zadarsko-šibensko područje te do sada nije bila dostupna javnosti, nije bila dijelom kojeg drugog načina digitalizacije ili dosadašnje digitalne preslike nisu dovoljne kvalitete da bi zadovoljile potrebe istraživača. Jedan je od

INFOPortal Pisana baština: pisanabastina.unizd.hrVirtualna izložba Kaljski glagoljski rukopisi: pisanabastina.unizd.hr/kali**PISANA BAŠTINA**

Logo projekta

Digitalizacija se provodi uz pomoć Traveller konzervatorskog stalka za digitalizaciju (TCCS 4232) izrađenog u Vestigia institutu za istraživanje rukopisa za potrebe konzervatorski sigurne digitalizacije rukopisa i stare i rijetke građe © Marijana Tomić

ciljeva i izrada mrežnog kataloga, koji bi se temeljio na postojećem tiskanom popisu građe te izrada inventara zbirki do sada nepopisane građe ili one čiji popisi nisu izrađeni prema suvremenim standardima za opis zbirki. Opis zbirke zahtijeva izradu novih pravila za opis, jer je riječ o zbirkama u kojima se nalazi i arhivska i knjižnična građa te je za unos podataka u zajedničku bazu potrebno prilagoditi opis. Zbog toga je projekt povezan i s projektom izrade nacionalnog kataložnog pravilnika, koji je u tijeku (nositelj NSK), a čiji je cilj izraditi pravilnik za katalogizaciju koji bi koristile sve baštinske zajednice. Jedan od važnih očekivanih rezultata projekta jest i uključivanje zbirki pisane baštine, osobito glagoljičke, u hrvatske i europske portale pisane baštine, čime će se osobito vrijedna hrvatska pisana baština predstaviti javnosti na suvremen način.

Okupljanje znanstvenika

Poseban cilj jest okupljanje znanstvenika iz svih područja znanosti, zainteresiranih za istraživanje hrvatske pisane baštine u digitalnom okruženju te stvaranje uvjeta za njihova istraživanja, u smislu digitalizacije građe te razvoja i korištenja alata za istraživanje rukopisa u digitalnom okruženju. Upravo se tome cilju pridaje posebna

pozornost kako bi se kao najvažniji kriterij pri odabiru građe za digitalizaciju poštivao onaj koji jamči da je građa vrijedna i da postoje istraživači koji su zainteresirani za njezino istraživanje. U skladu s time, paralelno s digitalizacijom građe i izradom mrežnog kataloga i inventara, radi se i na odabiru alata, koji se koriste kao pomoć za transliteraciju tekstova u digitalnom okruženju, ali i za ostale načine istraživanja digitaliziranih dokumenata, osobito rukopisne i rane tiskane građe. Pri tome se nastoje koristiti postojeći alati, koji će se prilagođavati potrebama istraživača nelatiničke građe. Jedan od alata upravo se izrađuje u tvrtci ArhivPRO i bit će uskoro dostupan preko portala Pisana baština.

Vodeni znakovi na papiru

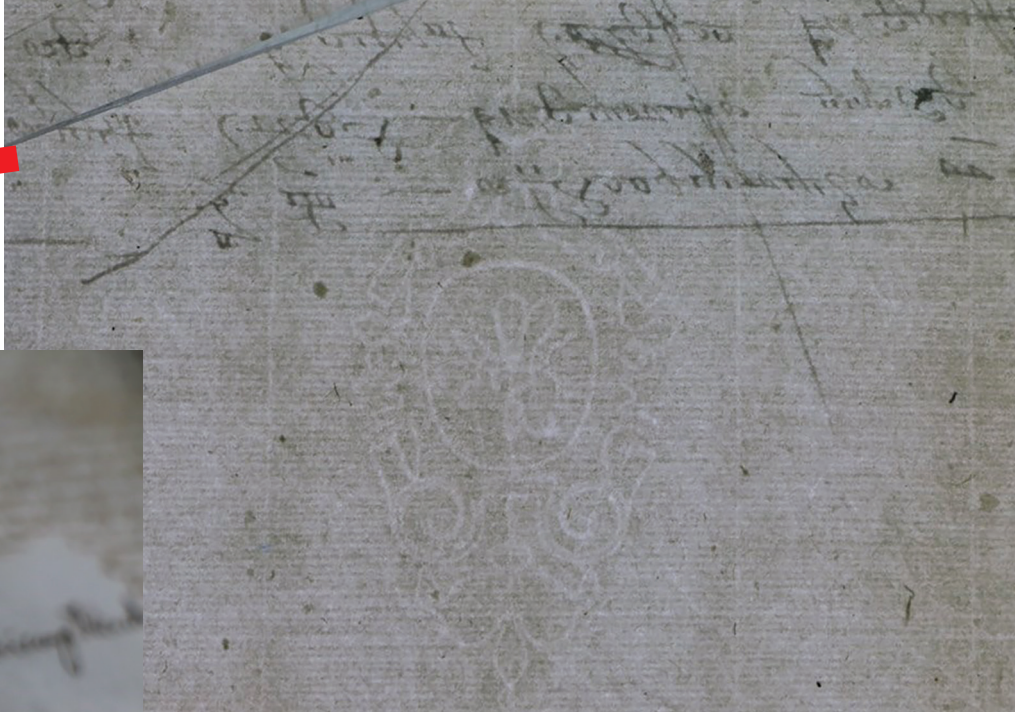
Zahvaljujući potpori VESTIGIA instituta za istraživanje rukopisa Sveučilišta u Grazu, projekt je dobio i vrijednu svjetleću foliju za digitalizaciju vodenih znakova (tzv. slim light) te je započeo i dio projekta vezan uz filigranologiju i to digitalizaciju vodenih znakova na papirima rukopisa zadarskog područja, opis vodenih znakova i unos podataka u posebno za to kreiranu bazu podataka, istraživanje vodenih znakova i slanje podataka o njima u najveću svjetsku bazu vodenih znakova

Memory of papers. Time se širi potencijal istraživanja rukopisa zadarskog i šibenskog područja te pridonosi boljem poznavanju kulturne, ali i uopće društvene i ekonomske povijesti toga područja. Edukaciju u području filigranologije provodi prof. dr. sc. Erich Renhart, a njome je obuhvaćeno četvero studenata Odjela za informacijske znanosti.

Edukacija studenata

Kako bi se omogućila i daljnja briga za hrvatsku baštinu, njezinu evidenciju, obradu, zaštitu, prezentaciju i istraživanje, izuzetno je važno obrazovati stručnjake koji će to činiti. Stoga ovaj projekt aktivno uključuje studente, kako bi se stvorili uvjeti za laboratorijsku, odnosno terensku nastavu studenata i kako bi se obrazovali naraštaji stručnjaka koje će staru i rijetku građu prepoznati i znati opisati i očuvati za buduće naraštaje. Osim toga, pozornost se posvećuje i izradi materijala, koji bi se koristili u svrhu upoznavanja učenika osnovnih i srednjih škola s povijesnim dokumentima i to na njima prihvatljiv i razumljiv te zanimljiv način. U tom dijelu na radionicama za učenike sudjeluju studenti i to svih zainteresiranih odjela, osobito Odjela za izobrazbu učitelja, Odjela za kroatistiku i Odjela za informacijske znanosti. U sklopu projekta pišu se i dva

U sklopu projekta digitaliziraju se i vodeni znakovi na papiru rukopisa Zadarske nadbiskupije i provode istraživanja u području filigranologije © Marijana Tomić

diplomska rada te se priprema i prijedlog jedne doktorske teme.

Portal, katalog i virtualne izložbe

Portal koji se izrađuje u sklopu projekta radi se u suradnji s tvrtkom ArhivPRO, koja kao bazu koristi već razvijenu Indigo platformu, nadograđujući ju u skladu s potrebama projekta. Trenutno se izrađuje integrirani portal, koji okuplja katalog digitalizirane građe, katalog vodenih znakova, leksikon pisane baštine i bibliografiju radova o pisanoj baštini te galeriju, odnosno virtualne izložbe u jedinstven, povezan sustav temeljen na unesenim strukturiranim metapodacima, podacima znanstvenih i stručnih istraživanja i digitaliziranoj građi, koji će dopuštati pretraživanja, pristup i okupljanja građe na više načina. Osim toga, u okviru portala se planiraju i priređuju radilišta s alatima za znanstvena istraživanja te za društveno označavanje, čime će se postupno omogućavati zajednici sudjelovanje u istraživanjima glagoljske baštine.

Važan rezultat projekta je virtualna izložba Kaljski glagoljski rukopisi izrađena u sklopu proslave 300. obljetnice kaljske Bratovštine sv. Križa (8.5.1717. – 8.5.2017.). Izložba je rezultat digitalizacije kaljskih glagoljskih rukopisa, izvedene u sklopu projekta u Arhivu

Nadbiskupije zadarske i u Državnom arhivu u Zadru te istraživanja kaljskih rukopisa, koje su proveli suradnici na projektu, a prikazana je na izuzetno atraktivan, a istodobno promišljeno informativan način. Izložba je izuzetno dobro prihvaćena od strane lokalnog stanovništva, ali i znanstvene zajednice.

Jedan od ciljeva projekta je prezentacija hrvatske pisane baštine te poticanje njezina daljnjeg istraživanja i korištenja u turističke i druge promotivne svrhe. Kulturni suvenir važan je dio suvremene kulturne industrije, a sadržaj tih suveniru krije se u ljepotama i kulturnim vrijednostima hrvatske pisane baštine. I u ovom dijelu projekta planira se suradnja sa znanstvenicima, udrugama i studentima, osobito turističkih smjerova. ■

